

12. Томпсон П. Семейный миф, модели поведения и судьба человека // Хрестоматия по устной истории. СПб.: Изд-во ЕУСПб, 2003. 396 с.
13. Усна історія російсько-української війни (2014-2015). Вип. 1. Київ: К.І.С., 2015. 176 с.
14. Усна історія російсько-української війни (2014-2016). Вип. 3. Київ : К.І.С., 2016. 200 с.
15. Усна історія російсько-української війни (2014-2019). Вип. 5. Київ : К.І.С., 2019. 176 с.
16. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. СПб. : А-сэд, 1994. 407 с.
17. Хастингс М. Операция «Оверлорд»: как был открыт второй фронт. М.: Прогресс, 1989. 560 с.
18. Цимбал Т. Пам'ять про Майдан: усна історія як відображення індивідуальної та колективної свідомості // Historiografia w kontekstach nieoczekiwanych? Lublin : Wyd-wo Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 2017. 158 s. S. 111-119.
19. Boroch R. Military anthropology – specialisation frame // Wiedza Obronna, 1, 2021. 271 p. P. 63–73.
20. Leirner P. Militarized Anthropology, Controversy and Resistance to // The International Encyclopedia of Anthropology. Edited by Hilary Callan. John Wiley & Sons, Ltd. Published, 2018. P. 1–9.
21. Lucas G. Anthropologists in arms: the ethics of military anthropology. Altamira Press / Rowman & Littlefield. Toronto, Plymouth, 2009, Kindle edition.
22. Lucas G. Military Anthropology and the Ethics of Espionage // International Journal of Intelligence Ethics. 2010. Vol.1, No. 2, p. 3–31.
23. Military Anthropology: Soldiers, Scholars and Subjects at the Margins of Empire Get access Arrow Montgomery McFate. New York: Oxford University Press, 2018. 352 p.
24. Thompson P. The Voice of the Past Oral History // The Oral History Reader / London; New York, 1998. P. 21–28.

УДК 316.654:355.01](477.44)

НАРАТИВ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДО ВИВЧЕННЯ НАСТРОЇВ МЕШКАНЦІВ ВІННИЧЧИНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Н. В. Жмуд, В. О. Гребеньова

Статтю присвячено вивченню настроїв мешканців Вінниччини в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну крізь призму наративу як дискурсивного інструментарію. Зосереджено увагу на структурних методах та характеристиках наративного аналізу, які уможливили комплексно підійти до виявлення когнітивних, змістовно-сміслових і мотиваційно-прагматичних контекстів цих настроїв.

***Ключові слова:** наратив, дискурс, настрої, Вінниччина, повномасштабне російське вторгнення, Україна.*

The article is devoted to the study of the attitudes of the residents of Vinnytsia in the conditions of a full-scale Russian invasion of Ukraine through the prism of narrative as a discursive tool. Attention is focused on structural methods and characteristics of narrative analysis, which made it possible to comprehensively approach the identification of cognitive, content-semantic and motivational-pragmatic contexts of these attitudes

***Key words:** narrative, discourse, mood, Vinnytsia, full-scale Russian invasion, Ukraine.*

З 2014 р. до сьогодні для українського соціуму найважливішим суспільним дискурсом залишається російсько-української війна, яка від початку впродовж 8 років набувала різних форм – від гібридної війни до повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. Це стало найголовнішим історичним тестом для українських громадян на рівень патріотизму, солідарності та збереження незалежності як до однієї із найвищих

цінностей. Яким є цей рівень, можна простежити за настроями мешканців з різних регіонів України. Зокрема, йдеться про ставлення населення до причин і характеру війни, до встановлених порядків на окупованих територіях та до переселенців з окупованих територій, про рівень патріотичної готовності захищати свою державу від агресора в різні способи (в якості добровольця, волонтера, доната на ЗСУ, пропагандиста тощо), труднощі матеріального й морально-психологічного характеру, спричинених російською агресією.

Як демонструють різні соціопитування, за період від початку агресії до повномасштабного російського вторгнення консенсусу у суспільстві з цих питань так і не було досягнуто. На питання «Чим для Вас є війна на Донбасі, як Ви її для себе пояснюєте? Який конфлікт лежить в основі збройного протистояння на Донбасі? (%)» в Україні одностайного розуміння причин і характеру війни не було: «Це конфлікт між бізнес-структурами через переділ власності, через поділ сфер впливу» (27,3 %); «Це конфлікт між основною частиною України і Донбасом (громадянська війна)» (4,8 %); «Це конфлікт між Україною і Росією» (35,1 %); «Це конфлікт між США і Росією із залученням України» (11,9 %); «Конфлікту немає, війна це – можливість для ділків нажитися на військових поставках, контрабанді, спекуляції» (15,2 %); «Інше» (0,8 %); «Важко відповісти» (4,9 %) [1]. І хоча тільки кожен двадцятий озвучив версію, нав'язану російською пропагандою, що це громадянська війна в Україні, понад 50% пов'язали витoki конфлікту із суто меркантильними інтересами бізнес-структур та спекулянтів [2, С. 140].

З 2014 р. викладацько-студентським колективом історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі - ВДПУ) було проведено ряд студій, які вивчали настрої мешканців України щодо анексії Криму та війни на Сході України в той чи інший спосіб (зокрема, крізь призму ідентичностей; місця та ролі радянського спадку в культурному ландшафті Вінниччини тощо).

Тому в умовах повномасштабної російсько-української війни назріла потреба підійти комплексно до вивчення настроїв мешканців України впродовж 8 років війни щодо рівня єдності та солідарності українського суспільства.

З цією метою влітку 2022 р. викладачі та студенти історичного факультету ВДПУ в рамках щорічної літньої науково-дослідної практики організували та провели опитування з теми «Настрої мешканців Вінниччини в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну».

За основу запитальника взято опитувальник КЗ «Музей Вінниці», що було складено для онлайн-формату у Google-формі. Метою цього опитувальника було зафіксувати досвід, думки та переживання у перші дні повномасштабного російського вторгнення в Україну.

Ми розширили коло запитань, систематизували їх та підготували їх з анкетного у нарративний формат. Запитальник включав наступні блоки питань: Блок 1. Очікування та підготовка до війни; Блок 2. Спогади про перші дні війни; Блок 3. Особливості життя під час війни; Блок 4. Класифікація подій Євромайдану, Революції Гідності, анексії Криму, подій на Сході України до і після повномасштабного російського вторгнення; Блок 5. Ставлення до переселенців до і після повномасштабного російського вторгнення; Блок 6. Ставлення до людей на тимчасово окупованих територіях до і після повномасштабного російського вторгнення; Блок 7. Оцінка дій української влади/ЗСУ щодо протидії російському вторгненню; Блок 8. Оцінка дій облради/міської влади Вінниці щодо захисту регіону та міста, організації гуманітарної допомоги, інформування населення про небезпеки та події на фронті; Блок 9. Герої війни; Блок 10. Обрання за рівнем значимості типів ідентичності (мешканцем свого населеного пункту; мешканцем регіону; громадянином України;

представником певного етносу/конфесії; радянською людиною; європейцем; громадянином світу; важко визначитись тощо).

Першочерговим завданням практики було не скільки опитати респондентів, скільки отримати саме наративи. В результаті опитувань ми отримали понад 100 наративів.

«Наратологія» («наративістика», «наративні студії», «наративна теорія», «теорія наратива» та ін.) з'явилася на академічному горизонті, усвідомивши себе як окрема ділянка знань, наприкінці 60-х років ХХ століття у працях французьких структуралістів. Зародившись у теорії літератури, поширився на інші наукові дисципліни, як от історію, соціологію, психологію, політологію, теологію, право, філософію.

"Наративний поворот" у гуманітаристиці вкінці ХХ століття характеризується тлумаченням наративної природи різних форм знання. Наратив є складним феноменом реальності, що має актуальне сучасне звучання, постає як значущий фактор суспільного життя, впливаючи практично на всі форми суспільної свідомості.

Застосування саме наративу як дослідницького інструментарію є реакцією на виклики часу, оскільки вони передбачають комплексний підхід і є водночас формою, предметом та засобом дослідження. Інформаційна революція та прискорений розвиток інформаційних технологій створюють ситуацію, коли на перший план виходить проблема обробки, систематизації й організації інформації, а не її отримання [3, С. 184].

Варто наголосити на відмінності між трактуванням наративу у класичному та посткласичному контекстах. Так, головним об'єктом дослідження в класичній нратології є оповідний текст (наратив), його будова і властивості. Тоді як в посткласичній площині наратив треба розглядати, насамперед, як буттєву (онтологічну) модель, процес читання наративу, оповідні стратегії, де увиразнюється інтерпретаційна (транстекстуальна, тобто вихід за межі тексту у контекст), міждисциплінарна та ціннісна парадигма.

Відтак, наратив є основною формою дискурсивної реальності, що обов'язково пов'язана із соціокультурними спільнотами, для яких вона є умовою самоідентифікації та самовизначення.

Звідси дискурс – це, насамперед, семіозис, тобто світомоделюючий феномен, що формує уявлення про світ, інституційні практики, поведінкові моделі тощо.

Людська здатність розповідати історії є, по суті, головним способом упорядкування й осмислення навколишнього світу. Йдеться про суб'єктивізацію проговореного світу, що відкриває простір для втілення потенційних можливостей людини крізь площину створення віртуально-реального життя. Звідси наратив як дискурс – це одночасно і модель світу, і свого власного «я», тобто відбувається конструювання себе як частини власного світу. Людина також намагається створити самовиправдовувальний дискурс, тобто наративна уява полегшує життя реальне.

Тому увиразнюється потреба вивчати дискурсивні характеристики наративу, який не стільки відтворює, скільки створює власну реальність, і методу наративного аналізу – вивчення оповідних конструктів шляхом тлумачення смислу, яким люди наділяли події, що пережиті чи переживаються тут і тепер [4, С. 134].

Повномасштабна російсько-українська війна якісно змінила уявлення про класичну війну, «розмивши» кордони між фронтом і тилом, та перетворила всіх без виключення мешканців України на безпосередніх учасників бойових дій. На очах у всіх відбувається девальвація щоденного укладу життя, руйнація цінностей та навіть більше – зсув ціннісної парадигми, оскільки ворог не дотримується елементарних правил конвенційної війни.

Це ще більше посилило необхідність у наративі як дискурсі, який би підкреслив цінність досвіду кожного та водночас уможливив наратору платформу для рефлексії,

своєрідної сублімації і хоча б частково на певний час дозволило «відпускати» негативні емоції/сублімувати/долати труднощі/швидше шукати шляхи вирішення проблем (терапевтичний прийом, допомагатиме справлятися з травмою під час і після війни.). Анкетування й навіть стандартне опитування в цих умовах з цими завданнями справитися не можуть.

Застосування наративу як дискурсу є ефективним саме з огляду на комплексне вивчення когнітивних (мисленневих), змістовно-сміслових і мотиваційно-прагматичних контекстів суспільних настроїв. Такий підхід уможливорює різнобічно підійти до вивчення наратора як активного учасника подій.

Наративний аналіз є міждисциплінарним напрямком, зосереджений на вивченні інваріативності елементів внутрішньої структури оповіді з метою встановити смислоутворюючі наративу та варіативності, інтерпретативності, ситуативності оповіді, які пропонують різні версії та оцінки учасників та подій. У даному контексті наратив – це тип дискурсу, який відрізняється унікальністю хронотопу, інтертекстуальності і суб'єктності, вписаними в схему «подієвості».

Так, важливими інваріантними ознаками є наступні. Насамперед, це суб'єктна ентропія – вибірковість при запам'ятовуванні та відтворення оповіді, яка часто порушує послідовність подій.

Вона проявлялася, зазвичай, у питаннях особистісного характеру, зокрема, глибинних емоцій та почуттів у стані великого стресу. Наприклад, «Як Ви дізналися про напад РФ 24 лютого 2022 р.? Розкажіть про це»; «Якою була Ваша перша реакція на звістку про початок війни? Розкажіть про це. Опишіть свої відчуття»; «Яка подія від 24 лютого і до сьогодні була для Вас особисто найкритичнішою? Розкажіть про це»; «Яка подія від 24 лютого і до сьогодні була для Вас особисто найбільш натхненною? Розкажіть про це».

Досить значимим є така ознака як «кредит довіри». Йдеться про встановлення максимального рівня довіри респондента до наратора. Існує обернений прийом на перевірку правдивості і щирості нарації: чим більше впізнаваними, передбачуваними і цікаво поданими є відповіді, тим зменшується кредит довіри до наратора. Тобто, це означає, що оповідач, зазвичай, повторює усталені у суспільстві думки, ідеї, стереотипи, прийнятні/популярні з даної теми. Це стосувалося, насамперед, наступних питань: «Як Ви для себе особисто класифікували військові дії у Криму та на Сході України (2014-2022 рр.) до 24 лютого 2022 року?»; «Якщо Ваше ставлення до військових дій у Криму та на Сході України (2014-2022 рр.) змінилось після 24 лютого, то як саме? Поясніть, чому»; «Як зараз Ви називаєте війну в Україні? (війна Росії проти України; повномасштабне російське вторгнення; національно-визвольна війна); Вітчизняна війна українського народу; боротьба НАТО-Росія тощо). Поясніть, чому»; «Як Ви поставилися до Євромайдану та Революції Гідності, коли вони відбувалися (2013-2014 рр.)? (підтримував(-ла); не підтримував(-ла)) Поясніть, чому»; «Як Ви оцінюєте розпад Радянського Союзу для України?» тощо.

До речі, це можуть бути і запитання приватної сфери. Відповіді на них перебувають у полі оціночних суджень, тому наратор боїться/остерігається негативної характеристики на свою адресу, якщо порушуватиме прийнятні норми та правила. Наприклад, «Чи змінилися Ваші умови праці після 24 лютого? Розкажіть про це»; «Чи долучаєтесь Ви до волонтерства, інших видів діяльності, щоб допомогти тим, хто цього зараз потребує? Чи долучаються до волонтерства Ваші рідні, друзі, знайомі? Якщо Ви волонтерите/допомагаєте зараз, то як саме?»; «Чи почали Ви собі відмовляти у звичних повсякденних речах з початком війни (ходити на каву, обмежуватися у харчуванні, робити косметичні процедури, слухати музику,

дивитися фільми тощо)? Розкажіть про це»; «Що допомагає Вам зараз відволікатися від поганих думок, дарує відчуття спокою або задоволення? Розкажіть про це» тощо.

У цьому ж контексті розкривається така споріднена із «кредитом довіри» ознака «істинна природа» наратора - йдеться якраз про кількешаровість відповіді: що думав/розповів/насправді хотів розповісти. У такому випадку декілька разів завуальовано питати про одне й те ж. Хоча це дуже важко з'ясувати досліднику, бо об'єкт дослідження завжди знаходиться на перетині трьох аналогічних вимірів пізнання, а термін «істина» одночасно вміщує в собі метафізичне («омана»), логічне («помилка») й моральне значення («неправда») [5, с. 198].

Наприклад, задля виявлення радянської ідентичності треба пропонувати кілька питань: «Ким передовсім Ви себе вважаєте? (мешканцем свого населеного пункту; мешканцем регіону; громадянином України; представником певного етносу/конфесії; радянською людиною; європейцем; громадянином світу; важко визначитись тощо)»; «Як зараз Ви називаєте війну в Україні? (війна Росії проти України; повномасштабне російське вторгнення; національно-визвольна війна; Вітчизняна війна українського народу; боротьба НАТО-Росія тощо). Поясніть, чому»; «Як Ви оцінюєте розпад Радянського Союзу для України?».

Також треба брати до уваги «багатомірність і конфліктність суб'єкту» наративу. Йдеться про те, що кожен наратив – це щоразу нова версія «себе», індивідуальна реальність, центр якої – вона сама. Це «живий» організм-трансформер, який набуває неочікуваних конфігурацій в процесі розгортання наративу. Наприклад, когнітивні, змістовно-сміслові і мотиваційно-прагматичні складові наративу у таких жорстких умовах як війна часто змінюються набагато швидше, ніж у звичайних умовах життєдіяльності, а відтак швидко змінюються погляди наратора на те чи інше.

Звідси цілком природнім є «щира» довіра до «себе сьогоднішнього» як єдино правильного та категоричне заперечення «себе вчорашнього» часто шляхом навіть примусового забування/стирання своїх думок/переконань/звичок як таких, які взагалі ніколи не існували. Так, на питання «Чи з'явився у Вас після повномасштабного російського вторгнення свій герой (“краш”) серед захисників України? Якщо так, то який (хто)?» наратори декілька разів «зрікалися» своїх героїв лише впродовж конструювання свого наративу

Окрім конститутивних ознак наративний дискурс характеризується специфічними функціями. Зокрема, трансформаційна функція обумовлює поєднання часто розрізаних подій в один сюжет. Тобто наратор задає моделі інтерпретації реальності, замовчуючи одні та акцентуючи на інших.

Темпоральна («часовість») функція полягає у наданні оповіді «людських» смислів, тобто часто на початку наративу він вже розказує по фінал, який для наратора є більш значимим, ніж інші частини тексту чи крізь особистісно «значимі»/ «бажані» події, упускаючи часто головні та важливі.. Тобто він сам вирішує, який буде порядок подій і як саме він фокалізується (сфокусується) на них. У цьому контексті простежується поєднання хронологічних і нехронологічних подій - і це веде нас до поняття «хронотоп»: взаємозв'язок часу і простору. Наратор демонструє суб'єктивний сценарій та омріяний «хронотоп», у якому «Україна навіки щаслива, багата, мирна, незалежна суверенна держава, повноцінна у сім'ї вільних незалежних країн Європи та світу, яку ми разом із нашими предками вибороли, заслужили перед Богом і хочемо будувати самостійно».

Психологічна функція включає психотерапевтичну, тобто наратор конструює прогноз в критичній ситуації: нарація у розказаній історії (часто додуманій/прикрашеній/придуманій)

- «відпускати» негативні емоції/сублімувати/швидше долати труднощі та шукати шляхи вирішення проблем/якісніше справлятися із травмою. Дія цієї функції прочитується, наприклад, у протиставленні опозиційних конструктів як «абсолютна правда», яка, на переконання нараторів, є однозначно на боці України, українців (надлюдей-героїв, наділених лише позитивними якостями) та «абсолютної кривди», що на стороні ворога (який має безапеляційно понести покарання у різні способи: платити репарації, РФ має розпастися як держава, всі росіяни мають погано жити тощо). Йдеться про формування потрібного сценарію, тобто що «добро» завжди має перемогти «зло».

Крізь прагматичну функцію у наративному дискурсі виразно проглядається ідентифікаційна місія, тобто наратор ідентифікує та репрезентує себе не просто як член соціуму, а як агент соціуму, ретранслятор ціннісних орієнтацій та поведінкових установок.

Отже, наратив як дискурс має кілька структур: від описово-оповідної до ментальної (індивідуальної і колективної). Тобто, це не стільки оповідь тексту, скільки щоразу варіативне конструювання реальності та «проживання». Не стільки про те, що і як було чи є, а що і як я переживаю/відчуваю/хочу, щоби стало. Це ідентифікація та репрезентація себе/соціуму/держави сьогодні й завтра. І «виведення» теми війни у публічний простір, «проговорення», спільне «проживання» та вирішення проблем та додання труднощів.

Як продемонструвало опитування, для більшості (ті, які відповіли на це питання) єдина прийнятна нарація для життєдіяльності українців є лише своя національна нарація, лише у її форматі мислять себе українці самодостатніми та щасливими людьми та громадянами.

Тому у наративній моделі можемо виділити три аспекти: лінгвістичний (вказує на генезис наративу), культурологічний (поєднує універсальні закони і забарвлює із національним колоритом) та онтологічний (пов'язаний із антропологічним дискурсом наративу).

Отже, як йшлося вище, наратив як дискурс пропонує комплексний підхід до вивчення тексту (нарації) та опитуваного (наратора) на рівні когнітивних, змістовно-сміслових і мотиваційно-прагматичних контекстів. А також є формою організації та репрезентації знання, що складається у так званій «нاراتивний трикутник» з такими параметрами: знак (текст), творець наратива (дійсність) та дослідник. Складність полягає в тому, щоби встановити взаємовідношення між трьома компонентами. Найскладніше тут досліднику з огляду на кілька позицій. Насамперед, йому треба подолати бар'єри «знаку», при цьому не втративши його наративної семантики. Також прийняти суб'єктивну «реальність» наратора, фільтруючи її та максимально наблизившись до об'єктивних «що», «як» і «чому». Перебувати у «горизонті розуміння», тобто у парадигмі свого часу та соціокультурного простору. І насамкінець, зрозумілою мовою «вивести» важливі наративи у публічний дискурс та перетворити їх у метод стратегічної комунікації, що уможливує увиразнювати ключові питання та конструювати шляхи вирішення спільних проблем. Тому наратив як дискурс є інструментом формування національної картини світу.

Таким чином, ґрунтовний аналіз наративу як складової частини дискурсивної реальності показав, що зазначений феномен з усіма його особливостями трансформує й конститує реальність, уміщує в себе те, що було й тільки має відбутися. Варто додати, що соціальна реальність виступає результатом інтерпретації суб'єктів, яка відбувається в межах смислового горизонту культури. Ця діяльність є символічною і складається з внутрішніх інтерпретацій самої дії. Тому доцільно визнати наратив багатовимірним феноменом, який виробляє сенси, способом переживання часу та інструментом конструювання ідентичності. Це форма знання, яке допомагає людині сприймати соціальну дійсність і саму себе.

Джерела та література

1. «Війна і мир»: громадська думка про причини війни на Донбасі та перспективи врегулювання конфлікту. / [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://sofia.com.ua/page177.html>
2. Майборода О. Консолідація українського суспільства в умовах російської агресії: проблема пошуку оптимальних політичних рішень // Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, Випуск 5-6 (91-92). С.138-157 / [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/maiboroda_konsolidatsiia.pdf
3. Мішалова О.В. Історичний наратив як форма організації та репрезентації історичного знання. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / Ред.: Я.В.Шрамко. Вип. 12. Кривий Ріг, 2011. С.184–213.
4. Большая часть украинцев не асоциируют себя ни с АТО, ни с Донбассом, – соцопрос. / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://comments.ua/images/tablica3.jpg>
5. Кравченко Н.К. Наратив як дискурс: категорії, функції, методи дослідження в ракурсі сучасного дискурс-аналізу // Одеський лінгвістичний вісник. № 4. 2014. С.134-139 / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://olj.onua.edu.ua/index.php/olj/article/view/128>
6. Основи наратології : хрестоматія до дисципліни (вибрані статті) / уклад. Р. Л. Савчук. Івано-Франківськ : ПНУ, 2019. 40 с.

УДК 94:323.272]-055.2(477) "1917/1921"(093.3)

УСНІ ІСТОРІЇ УЧАСНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РР.

О. В. Отземко

Зроблено порівняльний аналіз усноісторичних свідчень учасниць та очевидиць Української національної революції 1917–1921 рр.: представниць національного руху та більшовицького табору. На їхньому прикладі показано особливості жіночих усних історій, зазначено їхні спільні риси та розбіжності, причини, якими вони зумовлені.

Ключові слова: усні історії, жінки, Українська національна революція.

A comparative analysis of the oral history testimonies of participants and eyewitnesses of the Ukrainian National Revolution of 1917–1921, representatives of the national movement and the Bolshevik camp was made. In their example, the peculiarities of women's oral histories are shown, their common features and differences, the reasons for which they are determined, are indicated.

Key words: oral histories, women, Ukrainian national revolution.

«Антропологізація» історичної науки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. актуалізувала нові методи досліджень, серед яких одне з чільних місць посіли усноісторичні практики. Завдяки фіксації оповідей учасників та очевидців історичних подій вони дають змогу показати багатогранність історичного процесу, віддзеркалюють її на особистісному рівні, персоналізуючи історію, демонструючи людський вимір глобальних історичних зрушень.

Наголошуючи на значущості усної історії як особливої ділянки досліджень, науковці вказують на її міждисциплінарний характер: з одного боку, методи й матеріали усної історії використовуються багатьма суспільними та гуманітарними науками, з іншого, вона послуговується напрацюваннями й методами аналізу інших дисциплін [11, с. 12–13]. Зокрема, усноісторичні свідчення розглядаються як різновид мемуарного жанру [17, с. 473], позаяк ним, як спогадам, притаманна суб'єктивність, вияв авторського Я. Вони водночас